

СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

УДК 504:658.562

Демиденко О. О.

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ В ПІДВИЩЕННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті проаналізовано застосування екологічного аудиту на вітчизняних підприємствах, що дасть змогу досягти значних успіхів в охороні довкілля, підвищити ефективність їхньої діяльності, перевірити відповідність діяльності підприємства вимогам природоохоронного законодавства, знизить ризик. Надасть змогу створити й забезпечити ефективне функціонування системи екологічного менеджменту, без екологічного аудиту практично неможливо, адже саме він спрямований на виявлення тих напрямків та екологічних аспектів, які достатньою мірою не розглянуто.

Ключові слова: екологічний аудит, промислове підприємство, довкілля, безпека, вплив, ефективність.

Постановка проблеми загалом та зв'язок її з важливими науковими чи практичними завданнями. Наразі сприятливий стан довкілля дає можливість державі, а також суспільству мати потрібну основу державного та суспільного розвитку, збереження конституційного ладу, суверенітету й територіальної цілісності.

У свою чергу, ресурсна орієнтація нашої економіки та зростаючий дефіцит природних ресурсів роблять контроль за раціональним та ефективним використанням цих природних ресурсів з боку держави однією із важливих умов стабільного й поступового соціально-економічного розвитку України, підвищення рівня та якості життя її населення. Екологічна безпека стосується промислової, сільської та комунальної галузі, сфери послуг, галузі міжнародних відносин. Інакше кажучи, екологічна безпека міцно входить у наше життя, і її важливість та актуальність зростає з року в рік.

Однією з умов переходу до сталого розвитку є поєднання інтересів економіки з проблемами екологічної безпеки суспільства та збереження природного середовища, сприятливого для життя людини. Економічне зростання та екологічна безпека тісно пов'язані між собою, і лише оптимальне поєднання їх здатне забезпечити розумний баланс між діяльністю людини та природою. Швидке зростання населення Землі в ХХ столітті, науково-технічний прогрес та безпрецедентний антропогенний вплив на біосферу поставили світ на межу екологічної кризи. У ситуації, що склалася, питання, які стосуються екологічної безпеки, зумовлюють підвищений інтерес у діловій і фінансовій сфері та мають суттєвий вплив на інвестиційну привабливість.

Механізмом регулювання взаємодії суспільства й природи в умовах сучасного соціально-економічного розвитку та переходу до його стійкого стану є екологічний аудит підприємства.

Своєчасність цієї теми дослідження обумовлена насамперед тим, що останнім часом екологічний аудит як зовнішній, так і внутрішній, поступово з інструменту контролювання за дотриманням екологічних норм перетворюється на економічний інструмент стимулювання природоохоронної діяльності промислового підприємства й підвищення рівня

екологічної ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізування літератури [4, 5, 6] засвідчило, що наразі досить детально напрацьовано різні еколого-економічні механізми, принципи та методики екологічного аудиту, які підтверджуються проведеними дослідженнями Шевчука В. Я., Бондаря О. І., Білявського Г. О., Шматько В. Г., Навроцького В. М., Семенова В. Ф., Міщенко Л. В., Саталкіна Ю. М. та інших. Проте наявна система інформації про охорону довкілля на підприємствах України не відповідає сучасним вимогам, гальмує подальший розвиток і вдосконалення екологічного менеджменту.

Метою дослідження є розроблення теоретичних та методичних основ формування екологічного аудиту в загальній системі управління підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових досліджень. Великі промислові підприємства (машинобудівні, енергетичні, металургійні тощо) характеризуються техногенно небезпечними виробничими процесами, які впливають на прилеглу територію та середовище проживання, що призводить до зміни природного місця існування [4]. Це пов'язано з технологічними особливостями промислових об'єктів, а також із результатом раптової відмови або виходу з ладу машин, механізмів та агрегатів, супроводжується значними порушеннями технологічного процесу, вибухами, утворенням осередків пожеж, радіоактивним, хімічним чи біологічним забрудненням місцевості, які можуть призвести до значних матеріальних втрат і збитку довкілля. Найпоширенішими надзвичайними ситуаціями є пожежі, вибухи, викиди, відходи виробництва, що впливають на навколишнє середовище, які можуть виникнути на підприємстві, шахтах, цукрових, борошномельних, деревообробних заводах [6].

Характерною особливістю сучасного виробництва є застосування різноманітних технологічних процесів, складних за своєю фізико-хімічною основою, використання нових технологічних матеріалів, які недостатньо вивчено з погляду негативного впливу їх на людину й довкілля. Основні техногенно небезпечні промислові об'єкти України, які впливають на довкілля, наведено в таблиці 1. При цьому на деяких підприємствах інтенсивно використовують високотоксичні, легкозаймисті речовини, різноманітні випромінювання; технологічні процеси часто супроводжуються значними рівнями шуму, вібрації, ультра- й інфразвуку. Значну кількість робіт виконують в умовах запиленості та загазованості.

Таблиця 1

Основні промислові об'єкти України, що впливають на довкілля

№ пор.	Підприємство	Відходи	Можливості контролювання
1	2	3	4
1	Комунальне виробниче підприємство водопровідно-каналізаційного господарства	Скиди, відходи	Так
2	ВАТ «Дніпровський металургійний комбінат ім. Дзержинського»	Викиди, відходи	Так
3	ВАТ «Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського»	Викиди, відходи	Так
4	Придніпровська ТЕС ВАТ «Дніпроенерго»	Викиди, відходи	Так
5	ВАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча»	Викиди, скиди, відходи	Так

1	2	3	4
6	ВАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь»	Викиди, відходи	Так
7	Вуглегірська ТЕС ВАТ «Державна енергогенерувальна компанія «Центренерго»	Викиди, відходи	Так
8	Орендне підприємство «Шахта ім. О. Ф. Засядька»	Викиди (метан)	Так
9	ВАТ «Закарпатгаз»	Викиди (метан)	Так
10	ВАТ «Запоріжсталь»	Викиди, відходи	Так
11	Львівське міське комунальне підприємство «Львівводоканал»	Викиди, відходи	Так
12	ДП ТЕЦ-2 «Есхар»	Викиди, відходи	Так
13	ВАТ «Рівнеазот»	Викиди, відходи	Так
14	Сумське лінійне виробниче управління магістральних газопроводів	Викиди, відходи	Так

Великі аварії, які виникають на промислових об'єктах, транспорті тощо, за обсягами руйнування, людськими жертвами, а також за характером післядій впливу на людей, тварин і довкілля часто мають серйозні наслідки (приклад: Чорнобильська катастрофа, викиди аміачних газів тощо). При цьому до основних видів аварій і катастроф можуть належати: транспортні, пожежі й вибухи, руйнування споруд (обладнання), порушення роботи енерго-, водо-, тепло- та інших систем життєзабезпечення населення й виробництва, аварії систем зв'язку й телекомунікації, аварії на очисних спорудах, гідродинамічні аварії, руйнування з викидом радіоактивних, отруйних і небезпечних мікроорганізмів. При цьому характер наслідків аварій і катастроф залежить від їх виду, впливу на довкілля, масштабів, населеності території, геолого-географічних умов та інших особливостей. Аналітичний огляд причин, які призвели до аварійних ситуацій, в основному пов'язаний насамперед із недосконалістю конструкцій, зокрема й невідповідністю проектних рішень щодо вимог техніки безпеки; порушенням будівельних норм під час спорудження об'єктів і монтування технічних систем; розробленням технологічного процесу виробництва без урахування всіх можливих явищ і хімічних реакцій; порушенням технологічного процесу виробництва; недотриманням правил експлуатації обладнання, машин, механізмів і транспорту; недотриманням правил зберігання та використання агресивних, вибухо- й пожежонебезпечних речовин; фізичне старіння механізмів, споруд та матеріалів; несправність приладів, особливо навігаційних, у разі транспортних аварій; аварії на сусідніх підприємствах, лініях електропередач, газопроводах і комунальних мережах; стихійні лиха; безвідповідальне ставлення до справи, халатність; складні метеорологічні умови, особливо під час транспортних аварій.

При цьому однією з причин так само є слабкий контроль за технологічним процесом і станом виробництва загалом. Водночас у всіх сферах діяльності людини активно впроваджують та інтенсивно використовують комп'ютерні й інформаційні технології, що дають змогу здійснювати екологічний моніторинг під час роботи промислових процесів і

контролювати технологічні параметри щодо врахування впливу на довкілля. У зв'язку з цим виникає потреба здійснювати періодичний екологічний аудит на основі контролювання параметрів стану виробничих процесів.

Економічний механізм екологічного регулювання – складна багаторівнева система відносин суб'єктів господарювання між собою та з вищими органами. З'єднувальним важелем цих відносин є екологічний аудит – інструмент, який охоплює організаційно економічні чинники захисту довкілля. Він дає змогу вибрати оптимальний варіант природоохоронних споруд, організувати інформаційно-аналітичний контроль за станом і ступенем експлуатації природоохоронної техніки, дати економічну оцінку запланованим технічним і технологічним удосконаленням на підприємстві.

При цьому проведення екологічного аудиту підприємства як складника екологічного менеджменту сприяє розумінню його ролі як інструменту підвищення інвестиційної привабливості підприємства, на якому проводять аудит, і зумовлює зацікавленість власника (керівництва) підприємства в його проведенні. В цьому разі проведення екологічного аудиту спрямовано на підвищення ефективності діяльності підприємства, на якому проводять аудит, з позицій підвищення ефективності природоохоронної діяльності та економічної ефективності діяльності підприємства.

Актуальність питання про необхідність удосконалення економічного механізму захисту довкілля на підприємствах, які мають техногенно небезпечний характер, наразі зумовлено низкою обставин. По-перше, зростанням шкідливого виробництва, а також впливом його на довкілля, і, по-друге, відходами виробництва та їх утилізацією. Крім того, потрібно враховувати, що в разі виникнення потреби витрат ліквідації негативних наслідків впливу виробництва на довкілля буває більше, ніж витрат підтримки та своєчасного проведення моніторингу (або контролювання) оцінки стану.

В умовах ринкової економіки, різноманітності господарських об'єктів, різного рівня ефективності механізму управління промисловим об'єктом потрібно визначити його здатність узгодження, цільового формування й розвитку двох головних складників територіально-виробничого комплексу – підприємства та регіону, в якому воно розміщено. Розроблення механізму, що стимулює природоохоронні заходи на підприємствах, які забруднюють, сприяють накопиченню фінансових і матеріальних ресурсів у регіоні, необхідних для забезпечення його соціально-економічного й екологічного розвитку, пов'язане з вирішенням взаємопов'язаних двох завдань:

– перше завдання полягає у формуванні структури промислового об'єкта, тобто виділення основних елементів і їх взаємозв'язку, які пов'язані з системою екологічного управління підприємством та регіональним впливом на довкілля на основі прав та обов'язків посадових осіб;

– друге завдання полягає в оцінюванні стану довкілля на основі найраціональніших рівнів природоохоронних нормативів з подальшою виплатою штрафів і заохочень, які визначають конкретний зміст такого механізму.

В останнє десятиліття у світовій практиці з'явилися позитивні тенденції, спрямовані на вирішення проблем охорони природних ресурсів та екосистем для забезпечення подальшого сталого соціально-економічного розвитку регіонів.

Тому особливо актуальним завданням у період ринкового перетворення й сталого економіко-екологічного розвитку для багатьох територій є охорона природних ресурсів та екосистем залежно від рівня виробництв і технологічних процесів. Одним із найефективніших інструментів екологічного оцінювання та контролювання в процесі становлення ринкової економіки є проведення екологічного аудиту промислових підприємств і визначення ступеня впливу промислових процесів на довкілля.

Екологічний аудит проводять відповідно до встановленої процедури (рисунок 1), яка являє собою логічно послідовне виконання етапів аудиторської діяльності, під час якої виконавці (екологічні аудитори) вирішують завдання експертного аналізування територій та

підприємства (що охоплює комплексне геоecологічне їхнє оцінювання) і готують обґрунтований та об'єктивний аудиторський висновок.

По суті, екологічний аудит є науково-дослідним процесом. На його організацію впливають такі обставини, як презумпція потенційної небезпеки геоecологічного стану підприємства й регіону, забезпечення комплексного підходу до їх оцінювання стану та обґрунтування потреби його реалізації, розгляд засобів стабілізації та забезпечення сталого розвитку виробничих систем і зниження їх впливу на регіон.

Під час проведення екологічного аудиту підприємства передбачено орієнтацію на основні моменти їх реалізації. Проведення екологічного аудиту підприємства ґрунтується на національних стандартах [1, 2, 3]. Його нормативно законодавчою базою в Україні є Закони «Про екологічний аудит», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про екологічну експертизу», «Про підприємництво» та національні стандарти України.

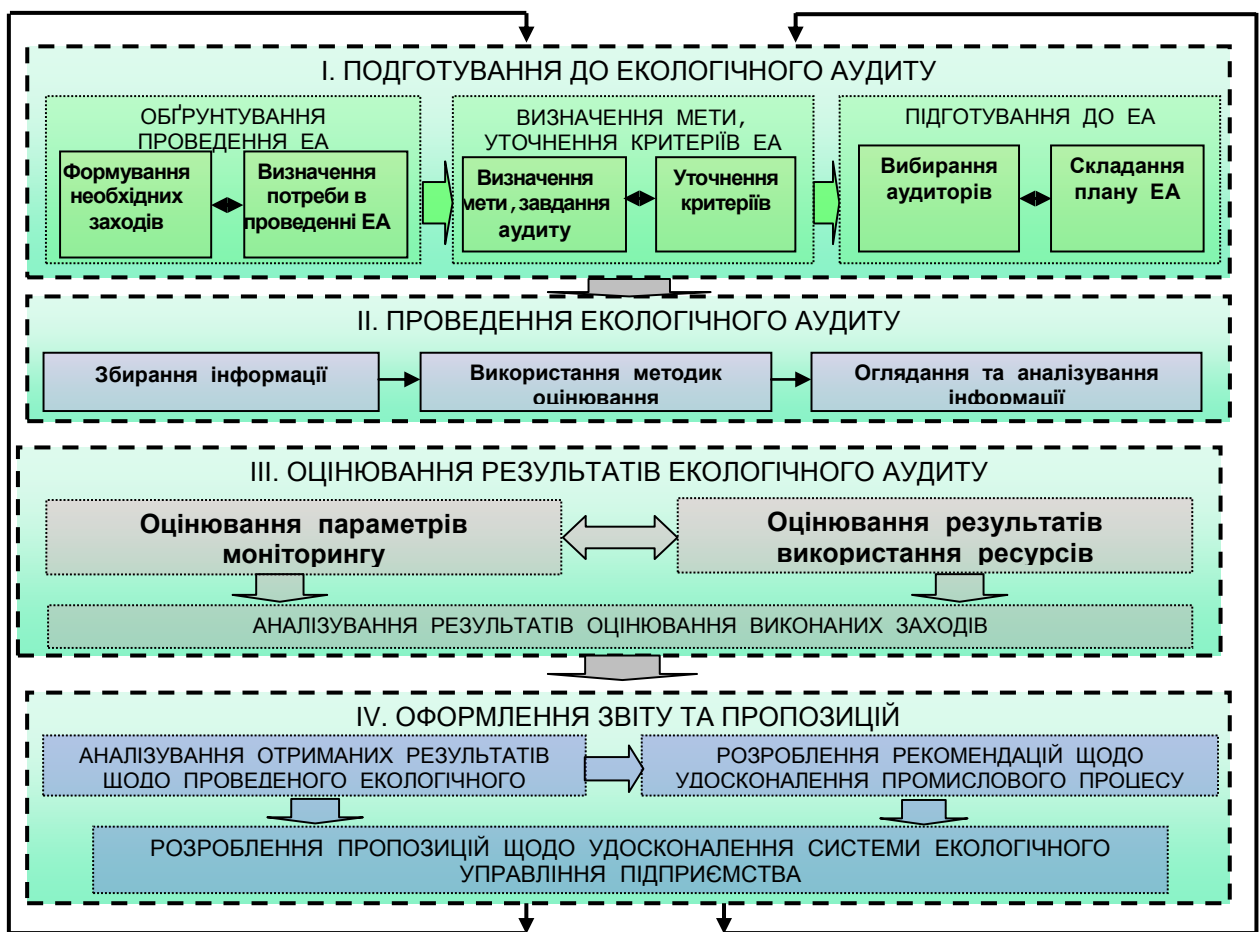

Рисунок 1. Структурна схема етапів проведення екологічного аудиту

1. Передаудиторський етап:

- прийняття рішення про необхідність проведення екологічного аудиту;
- призначення аудиторської комісії та організація її роботи;
- визначення мети екологічного аудиту, кола питань, які розглядатимуть під час проведення аудиту;

- розроблення протоколу аудиту (порядку його проведення на підставі визначеної раніше мети, кола питань і вихідної інформації), що охоплює перелік вимог, підходів, процедур, яких повинні дотримуватися аудитори;
- підготування плану екологічного аудиту, який містить три пункти: визначення персонального складу групи з розподілом функцій між її членами; графік проведення аудиту; план організаційно-технічних заходів щодо проведення аудиту;
- нарада аудиторів у зв'язку з початком роботи (затвердження аудиторського колективу, розподіл обов'язків тощо);
- робота щодо збирання інформації та встановлення загальних положень про об'єкт екологічного аудиту.

Аудиторський процес починають із прийняття рішення про потребу проведення екологічного аудиту. Він впливає з важливості його як одного із механізмів реалізації концепції сталого розвитку підприємства. Саме це визначає його мету й завдання проведення екологічного аудиту. Рішення приймає замовник. При цьому формування членів аудиторської комісії здійснюють на виборі провідних фахівців, які мають відповідну кваліфікацію й професійні знання, володіють методикою екологічного експертного оцінювання, мають практичний досвід роботи у відповідній сфері не менше певного періоду, а також сертифіковані на право проведення екологічного аудиту. Робота комісії ґрунтується на принципах: компетентності, досвідченості, об'єктивності, незалежності, відвертості, чесності, знання об'єкта та його геоекоекологічних проблем не лише за документами, а й за польовими дослідженнями. Організацію роботи аудиторської комісії доцільно вести за принципом колективної розумової діяльності.

Отже, фахівці повинні мати вищу освіту або спеціальні знання у проведенні екологічного аудиту промислового об'єкта і її геоекоекологічних особливостей не лише щодо документальної інформації, а й щодо експериментальних даних. Особливістю проведення екологічного аудиту є те, що в разі потреби можливе залучення як консультантів висококваліфікованих фахівців різних інших сфер діяльності.

2. Проведення екологічного аудиту – практичний вид діяльності, який передбачає визначення основних елементів (процесів), що впливають на довкілля й стан навколишнього середовища, вибирання методик для проведення екологічного аудиту підприємства та його території для якіснішого визначення результатів перевіряння.

Провідним методом роботи аудиторів є експертне оцінювання, яке вважають наразі загальнонауковим. Воно полягає в дослідженні та вирішенні проблемних ситуацій професіоналами, які володіють спеціальними знаннями, вибиранням найбільш аргументованих рішень. Його застосовують, якщо:

- на підставі відомих законів неможливо однозначно передбачити поведінку системи в майбутньому;
- неможливе експериментальне перевіряння передбачуваного ходу процесу;
- є невизначені чинники, які не контролюють;
- вирішення проблеми мають багато варіантів;
- інформація, на основі якої приймають рішення, – недостатньо повна.

Крім цього, під час аудиторського дослідження використовують також і конкретно наукові методи щодо визначення ступеня впливу виробничого об'єкта на навколишнє середовище.

Під час проведення екологічного аудиту підприємства збирають потрібні матеріали, пов'язані з:

- результатами досліджень (польових, приватних, проміжних);
- схемами генерального плану розвитку та функційного зонування території;
- ландшафтною картою;

- детальнішою (великомасштабною) інформацією про виробництва та їхні господарські території;
- наявним емпіричним і картографічним матеріалом, який характеризує параметри ґрунтів, повітря, води;
- даними комплексного оцінювання геоecологічної ситуації підприємства в регіоні;
- іншим.

3. Оцінювання отриманих результатів (аналітичний етап) як науково-практичний вид діяльності, яка передбачає комплексне геоecологічне оцінювання підприємства з елементами аналізування організації, для вироблення заходів щодо її стабілізації та забезпечення сталого розвитку підприємства й регіону.

Оцінювання отриманих результатів під час проведення екологічного аудиту підприємства та прилеглих до нього територій можна здійснити на основі схеми методики здійснення екологічного аудиту, яка утворює цілісну систему, що ґрунтується на основних положеннях методики запропонованого екологічного аудиту.

При цьому проведення геоecологічних робіт засвідчує, що аналізування організації доцільно проводити на основі морфологічної структури ландшафту в плані співвідношення ландшафтних одиниць та земельних угідь (елемент механізму коадаптації), а для аналізування поширення забруднювачів потрібні басейновий, позиційно-динамічний або парагенетичний підходи. Біоцентрично мережева структура лягає в основу організації території в природоохоронних цілях, зокрема дає можливість проаналізувати мережу біоцентрів та біокоридорів. Організація середовища важлива з точки зору встановлення зональної належності, типу ландшафтної диференціації, геоecологічного стану геоecосистем, до яких належить досліджуваний регіон. Потрібно зазначити території, які мають цінність (естетичну, культурно-історичну, наукову, пізнавальну тощо). За результатами проведеного оцінювання підприємства потрібно робити висновок, який має бути чітким, конкретним, структурованим.

4. Аудиторський звіт.

Підбиття підсумків проведеної роботи й загальне обговорення їх:

- список виконаних робіт та отриманих результатів аудиту;
- завершальна нарада;
- підготування та подання звіту про аудит;
- звіт перед замовником аудиту.

Екологічний аудит виробництва проводять в інтересах замовника. Остаточні висновки, які фіксують в аудиторському висновку, приймають під час загального обговорення попередніх результатів аудиту та передають лише замовнику. Водночас екологічний аудит порушує питання стратегічного розвитку як підприємства, так і території регіону: розроблення цільових програм, спрямованих на вирішення певних проблем, територіальних планів і схем розвитку, схем землекористування тощо. Тому результати аудиторської роботи за узгодженням із замовником може бути передано до відповідних вищих інстанцій. Оскільки замовник зацікавлений в екологічному аудиті, то питання примусовості реалізації висновків автоматично знімається. Він має право вільно розпоряджатися звітною документацією. Отже, аудиторська комісія може виходити з рекомендаціями щодо організації механізму коадаптації в межах регіону й адресувати свої пропозиції вищим організаціям, не виходячи за рамки прямих інтересів замовника. Крім цього, аудиторська комісія може адресувати свої пропозиції вищим організаціям та землекористувачам (землевласникам) цієї території в разі згоди замовника (крім результатів обов'язкового зовнішнього аудиту).

Потреба оцінювання відповідності діяльності підприємства вимогам законодавства про безпеку, про охорону навколишнього середовища, про раціональне природокористування, про захист від надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру зумовила розвиток

екологічного аудиту. Екологічний аудит є важливим елементом екологічного менеджменту та його використовують як інструмент управління станом довкілля, який ґрунтується на результатах оцінювання й аналізування природоохоронної діяльності підприємств.

Висновки з дослідження й перспективи подальших досліджень у цьому напрямку. Враховуючи зазначене вище, можна дійти висновку, що загалом методи оцінювання підприємств та прилеглих до них територій під час проведення процедури екологічного аудиту донині не визначено в повному обсязі. Тому для успішного практичного застосування їх потрібно розширення засобів і механізмів екологічного моніторингу та контролювання на основі розроблення й упровадження нових елементів та інструментарію, зокрема й природоохоронної регуляції на основі перспективних підходів, зокрема й за допомогою інформаційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. ДСТУ ISO 14001:2015 (ISO 14001:2015, IDT) Системи екологічного управління. Вимоги та настанови щодо застосування.
2. ДСТУ ISO 14004:2016 (ISO 14004:2016, IDT) Системи екологічного управління. Загальні настанови щодо запровадження.
3. ДСТУ ISO 14005:2015 Системи екологічного управління. Наставови щодо поетапного запровадження системи екологічного управління, використовуючи оцінювання екологічних характеристик (ISO 14005:2010, IDT).
4. Крайнюков О. М., Некос А. Н. Моніторинг довкілля. – Харків : Фоліо, 2015. – 204 с.
5. Махонченко Ю. Изменения требований ISO 14001:2015 к экологическим целям. – Електронний ресурс: <http://managementsystemsonline.blogspot.com/2017/06/izmeneny-trebovany-ISO-14001-2015-kekologicheskim-tselyam.html>.
6. Потапенко В. Г., Шевчук І. В. Проблеми державної системи екологічного моніторингу в Україні та шляхи їх подолання : аналіт. записка / Нац. ін-т стратег. досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1038/>; Заржицький О. С. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти) : монографія. – Дніпропетровськ : Нац. гірнич. ун-т, 2012. – 200 с.

Демиденко О. А.

РОЛЬ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО АУДИТА В ПОВЫШЕНИИ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье проанализировано применения экологического аудита на отечественных предприятиях, что позволит достичь значительных успехов в охране окружающей среды, повысит эффективность их деятельности, проверит соответствие деятельности предприятия требованиям природоохранного законодательства, снизит риск. Даст возможность создать и обеспечить эффективное функционирование системы экологического менеджмента, без экологического аудита практически невозможно, ведь именно экологический аудит направлен на выявление тех направлений и экологических аспектов, которые в достаточной мере не рассмотрены.

Ключевые слова: экологический аудит, промышленное предприятие, окружающая среда, безопасность, влияние, эффективность.

O. Demydenko

THE ROLE OF THE ENVIRONMENTAL AUDIT IN IMPROVING THE ENVIRONMENTAL EFFICIENCY OF ENTERPRISE ACTIVITIES

The article analyzes the use of environmental audit at domestic enterprises, which will allow to achieve significant successes in environmental protection, will increase the efficiency of their

activity, will check compliance of the activity of the enterprise with the requirements of environmental legislation, and reduce the risk. It will be practically impossible to create and ensure the effective functioning of the environmental management system, without environmental audit, as environmental audit is aimed at identifying areas and environmental aspects that have not been sufficiently addressed.

Keywords: *environmental audit, industrial enterprise, environment, safety, impact, efficiency.*

Рецензент: Зенкін А.С. д-р. техн. наук,
професор, Київський національний
університет технологій та дизайну, м. Київ

УДК 006.83-035.63/64

Чуйко М. М., Чуйко А. М.

ЯКІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ФУНКЦІЙНИХ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ВИМОГИ ДО ПРОДУКЦІЇ ОЗДОРОВЧОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

У статті наведено результати дослідження якості пшеничного хліба, виготовленого з додаванням рослинних компонентів, і розглянуто вимоги щодо безпечності та якості продукції функційного призначення, які діють у країнах Європейського Союзу. Встановлено, що за органолептичними, фізико-хімічними та мікробіологічними показниками дослідний зразок хліба повністю відповідає встановленим вимогам, а за деякими показниками навіть перевищує контрольний зразок. Доведено доцільність використання рослинних компонентів у виробництві хлібних виробів для розширення їх асортименту та покращення споживних властивостей.

Ключові слова: *функційні продукти, хліб, рослинні компоненти, споживні властивості, якість, безпечність, європейські вимоги.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Наразі в Україні одним із важливих завдань харчової промисловості є розвиток виробництва спеціалізованих харчових продуктів та продуктів функційного призначення для збереження й зміцнення здоров'я населення, профілактики захворювань, зумовлених неповноцінним і незбалансованим харчуванням. Практична реалізація цієї концепції передбачає розроблення, виробництво й надходження на вітчизняний споживчий ринок широкого асортименту функційних харчових продуктів. При цьому використання терміна «функційний харчовий продукт» для певних груп харчових продуктів оздоровчої дії має мету щодо забезпечення високого рівня захисту прав споживачів і гармонізації з європейськими вимогами до подібної продукції.

Серед усіх харчових продуктів хліб належить до продукції масового та щоденного споживання, його вважають продовольчим товаром першої потреби та соціально значущим продуктом харчування. Хлібні вироби відрізняються між собою сортом борошна, з якого їх виготовлено, рецептурою, смаковими якостями, формою, вагою, оздобленням верхньої скоринки тощо. Наразі виробництво хліба та його асортимент на